

Nederlandse Samenvatting Internationaliserings Monitor 2009

In 2007 en 2008 zijn verschillende projecten van start gegaan om bestaande data van het CBS samen te voegen om relevante informatie over globalisering te verkrijgen. De resultaten hiervan zijn gepubliceerd in de *Kerncijfers Internationalisering 2007* en de *Internationaliserings Monitor 2008*. In de *Internationaliserings Monitor 2009* worden bestaande en nieuwe gegevens verder in samenhang geanalyseerd en gepubliceerd. Hierbij wordt tegemoet gekomen aan de wens om inzicht te krijgen in de effecten van het brede en complexe fenomeen globalisering voor Nederland.

Globalisering is een multidimensionaal proces dat economische, technologische en sociale dimensies en effecten omvat. Het beantwoorden van vragen van beleidsmakers en de samenleving vereist het opsplitsen van deze dimensies in relevante thema's van internationalisering, zoals economische groei, welvaart, werkgelegenheid en milieu. De *Internationaliserings Monitor 2009* geeft een beschrijving van de trends in deze onderwerpen, gebruikmakend van indicatoren en geïntegreerde (micro) databestanden. Op deze manier levert het CBS een bijdrage aan een evenwichtige en op statistische feiten gebaseerde maatschappelijke discussie over globalisering en de rol die het Nederlandse bedrijfsleven daarin speelt. In deze samenvatting worden de voornaamste trends en conclusies weergegeven.

Het meten van internationalisering: statistische innovatie

Het nauwkeurig en consistent meten van het globaliseringsproces is een grote uitdaging voor statistici. Bestaande raamwerken, zoals de nationale rekeningen, worden steeds moeilijker om samen te stellen en te interpreteren. De gestage uitbreiding van activiteiten in het buitenland van bedrijven (en personen) is voor statistische bureaus die alleen een mandaat op nationaal niveau hebben moeilijk waar te nemen. Bovendien is het een uitdaging om de vele dimensies en effecten van globalisering samen te voegen op een manier die recht doet aan de intrinsieke en methodologische nuances van de afzonderlijke indicatoren en aan de onderlinge verbondenheid van de dimensies.

In de *Internationalisation Monitor 2009* is een aanzet voor deze statistische innovatie gegeven met beschrijvende artikelen en een groot aantal geannoteerde tabellen met verscheidene indicatoren over globalisering. De statistische innovatie omvat twee verschillende activiteiten:

1. Het samenvoegen van microdata uit verschillende bronnen om de gevolgen van globalisering te analyseren. Dit veronderstelt het koppelen van gegevens op het

- niveau van individuele microdata. Voor analyses in de Internationalisation Monitor is dat gedaan voor de koppeling van bedrijfsgegevens met individuele gegevens over banen (werknemer – werkgever dataset), de koppeling van gegevens van internationale handel met het Algemeen Bedrijven Register, en de koppeling van microdata uit de internationale handel met vervoersstatistieken.
2. Het operationaliseren van het concept internationalisering van een bedrijf. In deze publicatie baseren we onze beschrijvingen en analyses op het kenmerk eigenaar en volgen daarbij de internationale standaard over eigenschap van ondernemingen (Ultimate Controlling Institute).

Resultaten

Elk hoofdstuk (A) heeft een set met geannoteerde tabellen (B). De eerste drie hoofdstukken beschrijven de structuur van internationale handel in goederen. Kort samengevat gaat het over wie handelen (bedrijven naar grootte klasse en bedrijfstak), met wie wordt er gehandeld (geografisch verdeling met een verbijzondering naar 16 opkomende markten) en hoe de handel wordt getransporteerd.

Het koppelen van Nederlandse handelsstatistieken aan het algemeen bedrijfsregister, maakt het mogelijk om precies aan te geven welke bedrijven verantwoordelijk zijn voor Nederlandse import en export van goederen (hoofdstuk A1 en B1). Bijna 42 procent van de Nederlandse export komt voor rekening van het Midden- en Kleinbedrijf. Grote ondernemingen zijn goed voor 34 procent van de export (het overige deel van de export gebeurt door buitenlandse bedrijven die niet gevestigd zijn in Nederland).

In toenemende mate zijn de opkomende markten, zowel binnen als buiten Europa, van belang voor de Nederlandse economie. Dit geldt zowel voor import, export en buitenlandse directe investeringen in opkomende markten. De 16 opkomende markten, waaronder China en India (hoofdstuk A2 en B2), zijn goed voor bijna 19 procent van de Nederlandse import en 9 procent van de export in goederen in 2008.

Globalisering in een open Nederlandse economie genereert toenemende stromen van goederen en personen. Dit is niet alleen te zien in de sterke groei van het volume getransporteerde goederen maar ook in de vervoersmodaliteiten. Zowel container als bulktransport vanuit opkomende landen groeit bovengemiddeld snel. De handel en transportstromen door Nederland hebben niet alleen betrekking op import en export; 42 procent van de Nederlandse export bestaat uit wederuitvoer (hoofdstuk A3 en B3). Nederland is ook een belangrijk knooppunt in het vervoer van- en naar het achterland en de overige continenten. Mede vanwege deze ligging was in 2004, de doorvoer 127 miljoen ton, met een waarde van 98 miljard euro.

In de volgende drie hoofdstukken worden de effecten van internationalisering behandeld. Hierbij kijken we vooral naar verschillen in werkgelegenheid, innovatie en operationele gegevens tussen het wel of niet in buitenlands bezit zijn en gecontroleerd worden door een buitenlandse onderneming. Op het totaal aantal bedrijven in Nederland is het aantal buitenlandse bedrijven klein (1 procent). Maar het effect is groter op de Nederlandse economie is groter. Zo staan deze bedrijven voor 30 procent van de omzet, 24 procent van de toegevoegde waarden en 21 procent van de totale bedrijfsinvesteringen in Nederland (hoofdstuk B6).

De analyse van onderzoek en ontwikkeling (hoofdstuk A4 en B4) laat zien dat het in buitenlands bezit zijn van een onderneming alléén niet de hoofdoorzaak is van het feit dat buitenlandse ondernemingen vaker aan R&D en innovatie doen. Bedrijfsgrootte, internationale verkopen en het onderdeel zijn van een ondernemingsgroep zijn hiervoor mede bepalend (bedrijven scoren wel relatief hoger op deze variabelen).

De effecten van internationalisering op werkgelegenheid en lonen worden geanalyseerd en beschreven in A5 en B5. Buitenlandse bedrijven zorgen niet alleen voor een substantieel aandeel in de werkgelegenheid (15%), maar betalen ook significant hogere salarissen dan binnenlandse bedrijven. Deze hogere salarissen kunnen worden verklaard vanuit productiviteitsverschillen en door de hogere opleiding van werknemers bij buitenlandse bedrijven. Daarnaast vonden we ook bewijs voor de stelling dat buitenlandse bedrijven meer betalen om te voorkomen dat werknemers naar lokale concurrenten overstappen (tegengaan kennisverspreiding). Tenslotte zijn er ook verschillen in werkomstandigheden (langere werkweken, meer overtijd) die hogere salarissen kunnen verklaren.

In hoofdstuk A6 tenslotte wordt er naar de gevolgen van globalisering voor het milieu beschreven. De Nederlandse bijdrage aan de klimaatverandering hangt samen met de CO₂ emissie. Er vindt een relatieve (maar niet absolute) ontkoppeling plaats tussen de groei van de CO₂ uitstoot en die van het BBP, zonder dat dit samengaat met een 'export van vervuiling' naar landen met lagere milieustandaarden.

De Internationalisation Monitor 2009 is de tweede in een serie van publicaties over globalisering en internationalisering en verschijnt voor het eerst in het Engels. De Internationalisation Monitor 2009 is te downloaden van de website van het CBS. (<http://www.cbs.nl/en-GB/menu/themas/dossiers/globalisering/nieuws/default.htm?Languageswitch=on>).

Verdere ontwikkelingen

Veel onderwerpen die centraal staan in het debat over globalisering en internationalisering zijn nog niet beschreven. Bijvoorbeeld effecten van globalisering op regionale verdeling van welvaart en welzijn, arbeidsomstandigheden en internationale

migratie, de relatie tussen handel in goederen en diensten, ondernemerschap en outsourcing.

Het CBS is al met een aantal nieuwe projecten van start gegaan die tot een verbreding en verdieping van onderzoek naar globalisering moet leiden. Vele van deze projecten gaan opnieuw gebruik maken van het samenvoegen van bestaande datasets op microniveau. Ook worden diverse strategische partners, zoals het Ministerie van Economische Zaken, de Nederlandse Bank, het Centraal Planbureau, het Economisch Instituut voor het Midden en Kleinbedrijf en universiteiten betrokken bij het onderzoek.